

ÄLDREFÖRVALTNINGEN

SLUTRAPPORT
Brott mot äldre
2010-10-05

Brott mot äldre

SLUTRAPPORT

Innehållsförteckning

1.	Inledning	3
1.1	Uppdraget	3
1.2	Mål och avgränsningar	3
1.2.1	Effektmål	3
1.2.2	Projekt mål	3
1.2.3	Avgränsning	3
1.3	Milstolpar	3
2.	Resultat	4
2.1	Måluppfyllelse	4
2.1.1	Effektmål	4
2.1.2	Detta har genomförts	5
2.1.3	Projekt mål	6
2.2	Projektbudget	6
2.3	Fortsatt arbete	6
2.4	Uppföljning	7
3.	Arbetsätt	8
3.1	Projektorganisation	8
4.	Övriga erfarenheter	9

1. INLEDNING

1.1 Uppdraget

I kommunfullmäktiges budget 2009 fick äldrenämnden i uppdrag att ta fram förslag på hur staden kan agera för att minska antalet brott som begås mot äldreomsorgstagare. I äldrenämndens verksamhetsplan för år 2009 vidgades uppdraget till att avse brott mot äldre och inte enbart äldreomsorgstagare.

1.2 Mål och avgränsningar

1.2.1 Effektmål

Antalet brott som begås mot äldre minskar
Ökad trygghet i bostädernas närområden

1.2.2 Projekt mål

Projekt målen var:

Ta fram förslag på hur staden kan agera för att minska antalet brott som begås mot äldre omsorgstagare

Bättre stöd till äldre brottsoffer

Utveckla samverkan mellan polis och äldreomsorg

Utbilda personal om brottsförebyggande åtgärder och stöd till brottsoffer

Informera äldre om brottsförebyggande åtgärder och vad som händer när brott likväl begås

Följa polisens arbete med att utveckla volontärverksamheten och samarbetet med äldreomsorgen i ett pilotprojekt i Farsta

1.2.3 Avgränsning

I projektplanen gjordes följande avgränsningar:

Konkreta åtgärder ska genomföras av stadsdelsförvaltningarna, privata utförare, polisen, fastighetsägare m.fl.

Projektet gäller inte skydd mot olyckor, t.ex. fallskador och brand.

1.3 Milstolpar

Följande milstolpar var inplanerade enligt projektplanen:

- Milstolpe 1 – Framtagning av broschyren Öka tryggheten
- Milstolpe 2 - Distribution av broschyren och en videofilm
- Milstolpe 3 - Genomförande av ett centralt seminarium
- Milstolpe 4 - Genomförande av fyra regionala seminarier
- Milstolpe 5 – Framtagning av en checklista för medarbetare i äldreomsorgen
- Milstolpe 6 – Tjänsteutlåtande 2009-12-15 till äldrenämnden med råd och tips för stadsdelsnämndernas arbete med lokala brottsförebyggande program

Lägesrapport har utgått till styrgruppen vid varje passerad milstolpe.

2. RESULTAT

2.1 Måluppfyllelse

2.1.1 Effektmål

Vid polismyndigheten i Stockholms län registrerades 16 099 anmälningar under år 2008 från personer i åldrarna 65-99 år. Anmälningarna innehöll 18 233 brott. Andelen kvinnor bland de målsägande var 51 %. Under år 2009 ökade anmälningarna till 16 520. Stöld utan inbrott i bostad minskade emellertid. Det är inbrott och fickstöld som har ökat. Andelen kvinnor som anmälde var 52 %.

Brottstyp	Antal brott 2008	Antal brott 2009
Därav Brott mot person	18 087	18 502
Misshandel mot man	1 995	2 276
Misshandel mot kvinna	264	252
Brott mot förmögenhet	184	265
Stöld utan inbrott i bostad	15 806	15 828
	1 488	1 478

Ungefär en tredjedel av de anmälda brotten leder inte till någon förundersökning. Bland de brott som klaras upp finns gärningskvinnor som begått ett flertal brott. En utförligare statistik biläggs.

Under år 2010 kan en nedgång av brotten mot äldre konstateras. Under sommaren var det en kraftig nedgång. Polismyndigheten bedömer att en orsak till detta är att flera personer har frihetsberövats p.g.a. brotten. Polisen bedömer dock erfarenhetsmässigt att en ökning av brotten kan komma att äga rum under hösten

I Stockholms stads trygghetsmätning 2008 oroade sig cirka 20 procent för att utsättas för rån eller inbrott.

I brukarundersökningen inom hemtjänsten 2009 svarar närmare 80 % att de är nöjda med hemtjänstens förmåga att skapa trygghet. Det är en något högre andel än år 2008 och en väsentligt högre andel än år 2006.

Den långsiktiga nyttan/effekten med projektet kan inte mätas inom ramen för projektet . Vid revideringen av stadens brottsförebyggande program har äldre tagits med som en prioriterad grupp. Varje nämnd och styrelse har i uppdrag att i linje med stadens program utforma egna program. I stadens program finns indikatorer för uppföljning och de lokala programmen ska även innehålla indikatorer. I den mån stadsdelsförvaltningarna formulerar indikatorer som gäller brott mot äldre kommer även de att följas upp.

2.1.2 Detta har genomförts

- En broschyr, Öka tryggheten, som främst vänder sig till äldre personer och handlar om förebyggande åtgärder har tagits fram. Broschyren har distribuerats genom stadsdelsförvaltningarna, pensionärsorganisationerna, organisationerna för personer med funktionsnedsättningar och genom polismyndigheten. Den delades också ut på anhörigdagen i stadshuset hösten 2009. Broschyren framställdes i samarbete med ett reklamföretag och en referensgrupp som utsågs av kommunstyrelsens pensionärsråd. Broschyren trycktes i 195 000 ex på svenska och 12000 ex på engelska samt senare 4 000 ex på finska. På hemsidan finns den också översatt till nio andra i Stockholm vanliga främmande språk och kan skrivas ut därifrån.
- En videofilm avsedd främst för informationsmöten för pensionärer köptes in från Örebro kommun som använt den i sitt brottsförebyggande arbete. Filmen distribuerades till stadsdelsförvaltningarna.
- Micasa uppdaterar sitt säkerhetsprogram och genomför förbättringar i samband med underhåll av sina äldreboenden.
- I samband med revidering av stadens brottsförebyggande program har kommunstyrelsen angivit gruppen äldre som en av de prioriterade grupperna.
- Projektet har informerat stadsdelsförvaltningarnas brottsförebyggande samordnare att brott mot äldre kan uppmärksammas i de lokala brottsförebyggande råden. Några stadsdelsförvaltningar har redan beaktat detta.
- I ett tjänsteutlåtande till äldrenämnden den 15 december lämnades en lägesrapport. Till tjänsteutlåtandet fogades råd och tips för stadsdelsnämndernas arbete med lokala brottsförebyggande program samt en förstudie om tidigare arbete med brottsförebyggande åtgärder. Tjänsteutlåtandet sändes till alla stadsdelsnämnder.
- Fem seminarier för biståndshandläggare och enhetschefer hos såväl kommunala som privata utförare.
- Ett studiematerial avsett främst för medarbetare i äldreomsorgen har utarbetats och distribuerats till alla enheter inom äldreomsorgen som stöd för fortsatt utbildning. En mall för en checklista för medarbetare i äldreomsorgen har bifogats studiematerialet .

En rapport om polisens volontärprojekt i söderort biläggs.

2.1.3 Projekt mål

Samtliga projekt mål har mätts och är uppfyllda.

Den 10 november 2009 anordnades ett kommunövergripande heldagseminarium för enhetschefer och biståndshandläggare. I seminariet deltog 48 personer, varav 28 från privata utförare. Seminariet inleddes av äldreborgarrådet Ewa Samuelsson. Som resurspersoner medverkade Margareta Larsson från Lundby stadsdelsförvaltning i Göteborg, vice stadsjuristen Agneta Widerståhl samt Leif O. Johansson från länskriminalpolisen. Utvärderingen gav betyget 3,1 (av 5) för seminariets innehåll och 3,2 på frågan om deltagarna kunde ha praktisk nytta av seminariets innehåll. Bl.a. mot bakgrund av utvärderingen beslutades om att fortsätta med fyra regionala halvdagsseminarer där polisens representant skulle bli huvudtalare.

Vid seminariet i Västerort deltog 33 personer, varav fem från privata utförare. Polisens representant var Lars-Owe Burlin.

Vid seminariet i Östra söderort deltog 29 personer, varav nio från privata utförare. Polisens representant var Leif O. Johansson.

Vid seminariet i Västra söderort deltog 33 personer, varav 14 från privata utförare. Polisens representant var Lars-Owe Burlin.

Vid seminariet i innerstaden deltog 22 personer, varav tre från privata utförare. Polisens representant var Leif O. Johansson.

Såväl Äldre direkt som Stockholms äldre- och handikappjour har haft deltagare i seminarierna.

Vid alla de regionala seminarierna har polisens medverkan varit det mest uppskattade inslaget och gruppdiskussionerna de minst uppskattade. Även de senare har dock erhållit över 3 i betyg av 5 möjliga. Frågan om man kan ha praktisk nytta av seminariet gavs mellan 3,7 och 4 poäng. Av kommentarerna att döma är många motiverade att sprida kunskaperna till fler medarbetare.

2.2 Projektbudget

Till projektet anslogs 200 tkr per år. Under år 2009 förbrukades 184 tkr. Även för år 2010 har 200 tkr anslagits.

2.3 Fortsatt arbete

Ett av projektmålen, att utforma en handbok för stadsdelsnämndernas brottsförebyggande arbete när det gäller äldre har omprövats. Anledningen var att äldre togs in i det reviderade brottsförebyggande arbetet för staden med uppdrag till nämnderna att utforma lokala

program. Projektet har därför istället via äldrenämnden vidarebefordrat tips till stadsdelsnämnderna om sådant som kan ingå i ett lokalt program.

Åtgärder för att öka tryggheten i utemiljön i bostadsområdena uppmärksammas regelmässigt i de lokala brottsförebyggande programmen.

Polisens projekt med volontärer inriktade särskilt på äldre personer kommer att följas upp av äldreförvaltningen. Samarbetet har redan påverkat brottsutvecklingen i Stockholms län. Polisens strategi är att fortsätta detta samarbete och att fortsätta med utbildning/information till olika målgrupper inom kategorin äldre.

I en pågående utredning inom Rikspolisstyrelsen ska man lämna förslag till strategi för en nationell hantering av organiserad seriebrottslighet. Ett av fokusområdena är åldringsbrott.

Från polismyndighetens sida har initiativ tagits till lokala samråd med pensionärsorganisationerna och stadsdelsnämnderna. De senare initiativen är alltjämt under utveckling.

Under hösten 2010 bedriver pensionärsorganisationerna studiecirklar med hjälp av projektets material och några stadsdelsförvaltningar anordnar utbildning för sina medarbetare. Västerortspolisen lanserar under hösten en kostnadsfri utbildning i brottsförebyggande åtgärder för äldre. Utbildningen genomförs av Västerortspolisens volontärer och vänder sig till grupper av äldre. I utbildningen används bl.a. den video/dvd som projektet köpt in från Örebros brottsförebyggande råd.

Av brottsförebyggande intresse är även ett pågående projekt med nyckelfri hemtjänst. Äldreförvaltningen deltar i detta genom Stockholms äldre- och handikappjour.

2.4 Uppföljning

I stadens brottsförebyggande program är indikatorerna bl.a.

- ✓ Antal anmälda brottsbalksbrott/100 000 invånare, staden som helhet och uppdelat på stadsdelsförvaltningsområde. (Källa: Brottsförebyggande rådet)

Brottsförebyggande rådet särredovisar emellertid inte brott mot äldre. Äldreförvaltningen kommer att därför i samråd med polismyndigheten följa upp brott mot äldre även under år 2010 på ett urval av brottskategorier, nämligen

- Stöld utan inbrott
  - Inbrott i bostad
  - Misshandel
- ✓ Utsatthet för brott. (Källa: Trygghetsmätningen, socialtjänstförvaltningen) . Nästa övergripande trygghetsmätning i staden genomförs våren 2011. Äldreförvaltningen kommer att särredovisa de resultat som gäller äldre.
  - ✓ Ur trygghetsmätningen i hela staden uppdelat på stadsdelsförvaltningsområde och stadsdelsområde samt på kön och ålder vartannat år:

- Oro för:
    - Att utsättas för våld i offentlig miljö
    - Att utsättas för våld i hemmet
  - Och hur
    - Oron påverkar vardagsliv och livskvalitet
    - Trygg eller otrygg när man går ute sent i området där man bor
- (Källa: Trygghetsmätningen. Socialtjänstförvaltningen)

Frågor om trygghet ingår även i brukarundersökningarna i hemtjänsten och äldreboenden.

Äldreförvaltningen avser även att följa upp vilka åtgärder som planeras i stadsdelsnämndernas lokala brottsförebyggande program när det gäller brott mot äldre.

Uppföljningarna redovisas i äldreförvaltningens förslag till verksamhetsberättelser för de kommande åren.

3. ARBETSSÄTT

Samarbetet mellan parterna i styrgruppen har fungerat bra. I flera stadsdelsförvaltningar pågår nu utveckling av brottsförebyggande insatser och stöd till äldre brottsoffer som en följd av stadens reviderade brottsförebyggande program.

3.1 Projektorganisation

Projektet har letts av en styrgrupp med nedanstående sammansättning. Projektledaren har biträttats av personal i äldreförvaltningen för olika punktinsatser. En separat referensgrupp med representanter från kommunstyrelsens pensionärsråd och äldrenämndens handikappråd har bidragit till en uppskattad utformning av broschyren. Projektorganisationen har till största delen fungerat bra.

Roll	Namn
Beställare/ordförande	Gunnel Rohlin, äldreförvaltningen
Styrgruppsmedlemmar	Leif O Johansson, Länskriminalpolisen Carita Stenbacka Tenezakis, Brottsofferjourernas regionråd Ingrid Friberg, Farsta stadsdelsförvaltning Gunilla Carlsson, Kungsholmens stadsdelsförvaltning Algot Vinberg, Micasa fastigheter i Stockholm AB
Projektledare	Lars B Strand
Referensgruppsmedlemmar	Birgitta Gidlöf, KPR Berndt Holgersson, KPR Karin Wilborg, KPR Anita Runesved, HKR

Yvonne Holmberg, HKR ersättare för Anita Runesved

4. ÖVRIGA ERFARENHETER

En erfarenhet är att det tar tid att öka engagemanget för brottsförebyggande insatser för äldre, men att numera alltfler ägnar sig åt dessa frågor. Media ägnar frågorna ökad uppmärksamhet. Massmedias intresse för frågorna har påverkat den breda allmänheten vilket bl.a. leder till att polisen får fler observationer om misstänkta beteenden etc.

Den broschyr som tagits fram inom projektet har blivit uppskattad och bidragit till ökat intresse för och kännedom om åldringsbrotten.

Polismyndigheten har effektiviserat sin organisation för att bekämpa åldringsbrott. Regeringen har beslutat att uppdra åt Socialstyrelsen att ta fram en nationell handlings- och åtgärdsplan för säkerhetsfrämjande arbete för personer 65 år och äldre. Detta ska ske i samarbete med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Boverket, Brottsförebyggande rådet och andra berörda myndigheter och aktörer som t.ex. Sveriges kommuner och landsting och pensionärsorganisationerna. I sammanhanget refereras till särskilda grupper inom polisen som arbetar med äldrebrott i samverkan med volontärer och frivilliga stödorganisationer. Information inom äldreboenden om brottsförebyggande åtgärder uppges ha minskat anmäld brottslighet och ökat upplevd trygghet.